

Kentsel Yoğunlaşma/Yığışma Ekseninde Bütünleşen Kentlere Doğru...

Erkan POLAT*

Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Isparta, Türkiye.

* e-mail:erkanpolat@sdu.edu.tr

Öz

Yerleşim kümelenmeleri kentsel ya da kırsal yoğunlaşma ya da yığışım alanlarıdır, bunlar bazen ölçek olarak metropoliten bölgeleri de kapsayabilmektedir. Bu yoğunlaşmalardan ya da yığışmalardan farklı olarak, coğrafik ya da idari sınırlar çok net olarak çizilebilse dahi, yerleşim kümelenmelerinin 'değişken' sınırları vardır. Üstelik de bunların gelişiminin tekdüze olduğundan da bahsetmek zordur. Doğal yapıyla iç içe geçmiş yerleşimsel bütünlüklerin özellikle kıyılardaki çeşitli çekim güçlerinden dolayı, buralarda daha da yoğunlaştığı/aglomere olduğu ve genişleyerek bir birleşme-bütünleşme (conurbation) durumu oluşturduğu gözlemlenmektedir. Giderek daha fazla yaklaştığımız bir ekümenopolise doğru yerelin küreselle olan kavgası süregitmekte ve yerleşmeler köyden aldığı genetik harçlarını unutarak daha da azmanlaşmakta ve çevresini yıkararak, bozarak ya da yok ederek daha da büyümektedir. Sonuç kent-bölgeyi de aşan bölge-kentleri olacak gibi görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel yoğunlaşma, yığışma, yığılma, kümelenme, bütünleşme

Towards Integrating Cities on Urban Concentration / Consolidation Axis...

Abstract

Settlement clusters/agglomerations are urban or rural concentration or consolidation areas, which may sometimes include metropolitan areas as a scale. Unlike these concentrations or agglomerations, settlement clusters have 'variable' boundaries, even if geographic or administrative boundaries can be drawn very clearly. Moreover, it is difficult to talk about the uniformity of their development. It is observed that the settlement integrations intertwined with the natural structure constitute a conurbation state because of various gravitational forces especially on the shore, where they are more intensified / agglomerated and expanding. An ecumenopolis that we are getting closer and closer to the politics continues to be a localized global conflict. Settlements or agglomerations are becoming even more obsolete by forgetting the genetic charges they receive from their peasants and are growing further by tearing, destroying or disrupting their environment. The result seems to be region-cities that transcend the city-region.

Keywords: Urban concentration, agglomeration, consolidation, clustering, integrating

1. Giriş

2010 yılında kentsel ve kırsal nüfusun eşitlendiği küredeki benzer eğilim neredeyse gelişmekte olan tüm ülke kentlerinde görülmüştür. Türkiye'de 1927 yılında nüfusun % 75,8'i kırsal ve sadece % 24,2'si kentsel alanlarda yaşarken, bugün ise bu durum tam tersine dönmüştür ve 78 Milyonluk ülkemizde ciddi bir değişimle % 92.1 oranı kentler lehine dönmüştür (TÜİK, 2016).

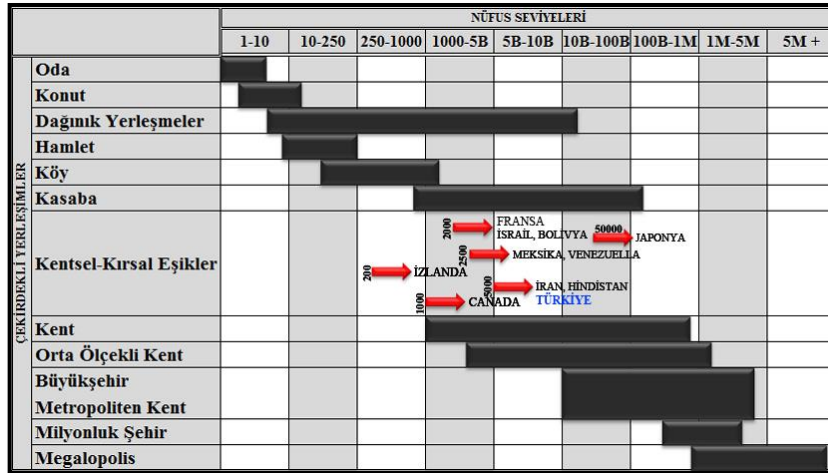
Kentsel yığışım (kentsel yığılma, kent-bölge, kent aglomerasyonu, toplu yerleşim bölgesi, toplu yerleşim alanı veya metropoliten alan) bir merkez yerleşim etrafında veya birbirleriyle başta ekonomi olmak üzere yoğun bağlantı içerisinde bulunan yerleşim birimlerinin kentsel birlikteliğini ifade eden bir kavramdır. Tokyo, New York, Mexico City, Delhi ve Jakarta gibi büyük kentler bugün için tipik

kentsel yığışım örnekleridir. Çizelge 1’de bugün için en büyük yığışım gösteren kentler sıralaması vardır (citypopulation.de, 2016).

Çizelge 1. En Büyük Yığışım Gösteren Kentler Sıralaması

Adı	Ülke	Nüfus	Kent-Bölgeler	
1	Guangzhou	Çin	47,700,000	Northern Pearl River Delta; Foshan, Jiangmen, Shenzhen, Zhongshan
2	Tōkyō	Japonya	39,500,000	Chiba, Kawasaki, Maebashi, Sagamiyara, Saitama, Utsunomiya, Yokohama
3	Shanghai	Çin	30,900,000	Suzhou
4	Jakarta	Endonezya	28,100,000	Bekasi, Bogor, Depok, Tangerang, Tangerang Selatan
5	Delhi	Hindistan	26,400,000	Faridabad, Ghaziabad, Gurgaon
6	Seoul	Kore	24,400,000	Bucheon, Goyang, Incheon, Seongnam, Suweon
7	Karāchi	Pakistan	24,300,000	
8	Manila	Filipinler	23,300,000	Kalookan, Quezon City
9	Mumbai	Hindistan	23,200,000	Bhiwandi, Kalyan, Thane, Ulhasnagar, Vasai-Virar
10	Ciudad de México	Meksika	22,100,000	Nezahualcōyotl, Ecatepec, Naucalpan
11	New York	ABD	22,000,000	Bridgeport, Newark, New Haven
12	São Paulo	Brezilya	21,800,000	Guarulhos
13	Beijing	Çin	21,100,000	
14	Ösaka	Japonya	17,800,000	Himeji, Kōbe, Kyōto, Sakai
15	Dhaka	Bangladeş	17,600,000	
15	Los Angeles	ABD	17,600,000	Anaheim, Riverside
17	Lagos	Nijerya	17,100,000	
18	Krung Thep	Tayland	16,900,000	
18	Moskva	Rusya	16,900,000	
20	Al-Qāhira	Mısır	16,800,000	Al-Jizah, Hulwan, Shubra al-Khaymah

Kentlerin bu kadar büyüyüp genişlemesi ya da yığışması genelde kentleşmenin nüfus denklemleriyle ele alınır. Aslında, demografik tanımlamalarda nüfus ölçütü kullanılmaktadır. Bu tür tanımlamalarda belli bir nüfus eşiği belirlenerek bu nüfus ve üstündeki yerleşim yerleri kent, bu nüfusun altındaki yerler ise köy kabul edilmektedir. Örneğin İsveç’te 500 kişi kenti oluşturabilecek nüfus iken, Kanada’da bu sayı 1000 kişi, Amerika’da 2500 kişi, Fransa’da 2.000 kişi, Japonya’da 30.000 kişi (Hartshorn, 1992) ve Türkiye’de 5.000¹ kişi olarak kabul edilir (Şekil 1).

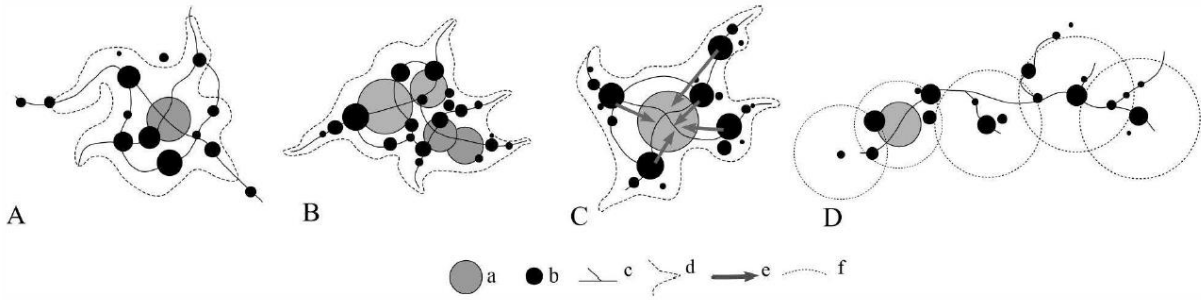
Şekil 1. Yerleşim Birimlerinin Nüfus Düzeyleri (Roberts, 1996:9’den uyarlama)

¹Ülkemizde demografik bir yaklaşımla yerleşmeleri tanımlayan durumlardan ilki 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu ile getirilmiştir. Nüfusu 2.000’ den az olan yerleşimler köy, 2.000–20.000 arasında olan yerleşimler kasaba ve 20.000’ den fazla olan yerleşimler de kent olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda nüfusu 2000’ den fazla olsa da belediye teşkilatı bulunan yerleşim birimlerini de “kent” olarak kabul etmektedir. 2007 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) göre nüfusu 5000 kişi olan yerleşim birimleri “kent” olarak tanımlanmıştır.

Çağdaş kentsel ve bölgesel planlama yazınında bazı kavramlar genelde birbirinin yerine kullanılmakta ya da sıkça karıştırılmaktadır. Bunlardan biri de kentsel yoğunlaşmalar ya da yığılmalardır (concentrations): Yığılmalar (agglomerations), genişleyerek birleşme-bütünleşmeler (conurbations), metropoliten bölgeler, urban clusters (kentsel kümeler) (Lowry, 1990), kent-bölgeler (city-regions), vb. 'Yığılma', görünüşe göre en kapsayıcı olmasa da en sık kullanılan terimdir. Yığılmalar onların çekirdekleri olarak işlev üstlenen büyük kentlerin etrafında oluşur (Storper and Venables, 2004).

'Metropoliten alan ya da bölge' terimi de temelde, aynı görüngüye referans verir, yani 'yığılma' anlamına gelir ama jeo-işlevseldir (geo-functional). İlk defa 1915'te Geddes'in 'Cities in Evolution' adlı kitabında otomobilin ve ulaşımın yayılmasıyla kullandığı terim, Hall'un (2002) 'Cities of Tomorrow' adlı kitabında gerçek anlamını kazanmıştır. Bugün, "West Midlands" İngiltere'de, "the Ruhr Area" Almanya'da, "New York City ve Boston" ABD'de, "the Greater Tokyo Area" ve "TaiheiyÅ Belt" Japonya'daki en önemli 'conurbation' örnekleridir. Daha çok bir metropoliten kent ve onun periferiyle yapılan tanımlamalar dışında (Fujita et al., 2001), tamamen küçük yerleşmelerden oluşmuş, çok-merkezli bütünleşmeler de vardır. Metropoliten alanlar genellikle bir veya birkaç büyük kentle ve hinterlandıyla birleşiktir (Şekil 2) ve hepsi de istihdam, fiziksel altyapı, ticaret, bazen de yönetim için ana çekirdeğe bağlıdır (Fujita et al., 2001; Pastor et al., 2000).

Bir 'birleşik-bütünleşik kent' birkaç büyük kenti de onu çevreleyen kasaba ve köyleri de içerir. Nüfusun artması ve genişlemesi yoluyla, sürekli bir yapıya dönüşme olgusu vardır. Çok merkezli (polycentric) olma anlamında bir birleşik-bütünleşik kent, metropoliten alanların aksine, belirli bir çekirdeği olmadan gelişir (Parr, 2004a,b).

A- Yığılma; B- Birleşme-Bütünleşme; C- Metropoliten Bölge ya da Alan; D- Kentsel Kümeler;
a- Ana Kent; b- Yerel Şehir; c- Yol Ağı; d- Yığılma / Birleşme-Bütünleşme Sınırı;
e- İşlevsel Bağımlılık; f- Kentsel Kümeler

Şekil 2. Kentsel Yerleşmelerin Coğrafik Yoğunlaşmalarına Uygun Temel Kavramlar

Kentsel yoğunlaşmalar ya da yığılmalar için –içerisinde büyük kentler olsun ya da olmasın– genel bir kavramsallaşma olarak kullanılan terim 'kentsel kümeler' dir (Portnov and Erell, 2001). Herhangi büyük kentlerin dâhil olduğu ya da alternatif olarak her birinin erişim mesafesinde yer seçen bir grup kentsel yerleşmenin oluşturduğu olarak tanımlanmaktadır. Özünde, yığılma ve birleşme-bütünleşmeler kentsel kümelerin özgün biçimlenmelerinden olup, daha çok, yoğun nüfuslu merkezlerde bulunur ve kentsel yerleşme olgunlaşmış ve büyük kentler de baskındır (Şekil 3).

şehir ve kasaba ile sınırlı olabilir ya da yerel kentsel yerleşme daha olgun ise, bu ek yerler dâhil olabilir. Kentsel kümeler, böylece, 'hareketli' sınırlara sahiptir ve her kentsel yerleşim onun erişim mesafesi içinde bulunan yerlerde onun 'kendi' kümesinin bir parçası olmaktadır (Şekil 1'de d).

Kümelenme ve yığılma kentsel ve endüstriyel yer seçimindeki klasik çalışmalarda derinlemesine analiz edilmiştir (Christaller, 1933; Lösch, 1938; Isard, 1956; Beckmann, 1968; Weber, 1909). Son yıllarda da, sanayi kümeleri üzerinde kapsamlı araştırmalar vardır (Rogerson, 1998; Shilton and Craig, 1999; Wallcott, 1999; Boddy, 2000; Gordon and McCann, 2000). Bunlara rağmen, kentsel kümelenme çalışmaları henüz oldukça azdır. Bu görüngünün beş özelliğine referans sunan sadece birkaç çalışma bulunmaktadır:

- a) Kentsel kümelerin fiziksel yayılımı (Fujita and Mori, 1997; Schweitzer and Steinbink, 1997);
- b) Kentsel kümelere hizmet ve olanaklar sağlanması (Wellar, 1982, 1988; McNiven et al., 2000);
- c) Kentsel kümelere küçük ve orta büyüklükteki kentlerde sürdürülebilir büyüme için ön koşullar (Portnov and Erell, 1998, 2001; Portnov et al., 2000);
- d) Gelişme benzerliklerinin bir faktörü olarak küme üyeleri arasındaki yakınlık (Portnov, 2006).
- e) Bölgesel kalkınma konularında ana nüfus merkezleri etrafında meydana gelen ve kendi kırsal hinterlandını etkileyen 'yayıma (spread)' ve 'geri gelen dalga (backwash)' etkileri (Henry et al., 1997; Partridge et al., 2007).

Yoğun nüfuslu metropoliten alanlar ve etrafındaki periferik bölgeler arasındaki gelişme farklılıkları artmakla beraber, sosyo-ekonomik gelişmedeki eşitsizliklerin aşılması dünya çapında kentsel ve bölgesel planlamacılar için önemli bir konu haline gelmiştir (Mera, 1995; Puga, 1999; Felsenstein and Portnov, 2005). Nüfusu yoğun nüfuslu bölgelerdeki çok seyrek nüfuslu periferik bölgelerde yaşayanlar, sosyal aktivitelere erişimden mahrumdur. Bir yerleşmenin nüfusunun artmasıyla, yüksek seviyeli hizmetler için bir eşik oluşur ve istihdam, eğitim ve eğlence için zengin olanaklar sunulmaya başlar. Bu bağlamda, kentsel alanların geliştirilmesi üzerinde kentsel kümelenme etkisi hakkındaki bir bilginin önemli politik etkileri olabilir. Örneğin, kalkınmada öncelikli bölgelerde kentsel gelişmeyi arttırmaya yönelik bölgesel kalkınma politikalarının yol göstericisi olabilir.

KENTSEL KÜMELERDE BİÇİMLENME DÜZEYLERİ

Kentsel kümeleri biçimleyen ve çoğunlukla birbiriyle ilişkili üç farklı süreç bulunmaktadır (Galantay, 1975):

1. Aşırı büyümüş kentsel merkezlerde yoğunlaşmanın yetersiz ekonomik büyümelere (diseconomies) yanıt olarak;
2. Eşzamanlı büyüme yoluyla ve komşu peri-kentsel yerlerin ve köylerin birleştirilmesiyle;
3. Büyük nüfus merkezleri etrafında yeni kentlerin kurulmasıyla, neden olduğu gibi müzakere edilmiş bir planlama yoluyla.

Kentsel Yayıma (Urban Spillover)

Bir kent büyüdükçe, yığılmanın pozitif etkilerinin azalması muhtemeldir (Fujita et al., 2001; Parr, 2004b). Bunun sonucunda, kent merkezindeki firmaların sayısının artmasının rekabeti arttırmasına rağmen merkezdeki yüksek kiralar yüzünden yeni firmalar için kent merkezinden uzak yerler cazip hale gelebilir (Krugman, 1999; Fujita et al., 2001). Eğer, genel nüfus giderek artıyorsa, yeni kentsel yerleşimleri yeni kent kümeleri oluşturarak kentsel hinterlandda ortaya çıkabilir veya mevcut olanları büyütebilir (Fujita and Mori, 1997). Büyük kent merkezleri etrafında bu yeni kentlerin kurulması genellikle kurumsal çerçeve tarafından ve toprak koruma politikalarından etkilenir. Ayrıca, yeşil kuşak politikaları (İngiltere), kamu mülkiyeti sahipliği (eski Sovyetler Birliği ülkelerinde olduğu gibi) arazi yoksunluğu (Hong Kong, İsrail ve Güney Kore) gibi nedenlerden dolayı genişleme ihtiyacı da olabilir.

Öte yandan, altyapı yatırımları ve özellikle büyük kentlerin etrafında inşa edilen karayolu halkaları ya da çevre yolları, erişimi kolaylaştırdığından, metropoliten saçakta yeni kentsel gelişmelerin yaratılmasını ya da yayılmasını sağlayabilir.

Eşzamanlı Büyüme (Simultaneous Growth)

Yeni kentsel kümeler merkezi kentin önce 'aşırı yüklenmesi' nden önce biçimlenmeye başlayabilir. Özellikle, demografik büyüme büyük kentlerin yakınında bulunan bazı kırsal toplulukları etkileyebilir ve onları kentsel yerlere dönüştürebilir. Böyle bir süreç ortaya çıktığında, büyük kentin yerel yönetimi yeni kentsel yerler planlayıp genişletene kadar kümeler biçimlenmiş olur. Tarihsel olarak da, böyle bir süreç sonunda Paris, Londra, New York, İstanbul gibi kentlerin etrafındaki köyler mahallelere dönüşmüştür. Kömür madenleri ve maden yatakları gibi diğer oluşumlar etrafına kurulmuş küçük yerleşmeler de bir 'büyüme ve birleşme' yolu takip edebilir. Küçük köyler ya da hamletler biçiminde ortaya çıkan bu biçimlenme zamanla madenciliğin yoğun olduğu (örneğin, Rusya'nın Norilsk bölgesi) ya da kesintisiz kentsel komşuluk birimlerinin olduğu kentsel kümelere karışmışlardır (Almanya Ruhr bölgesi gibi).

Son zamanlarda, özellikle gelişmiş ekonomilerde üçüncül sektörlerde (örneğin, bankacılık, bilgi-yoğun yüksek teknolojik sanayi, kültür, eğlence ve hizmetler) büyük kentler için güçlü bir tercih alanı ortaya çıkmıştır (Boddy, 2000; Andersson et al., 2006). Bu tür sanayiler ile kentler diğer kentsel yerlerde bir 'kalkınma gölgesi' ya da bilinen adıyla bir 'Upas Ağacı gölgesi' etkisi yaratarak, her önemli bölgeler arası yayılma etkisini sınırlamaktadır (Roper and Grimes, 2005). Böyle bir 'Upas' etkisi İstanbul, Helsinki, Tel Aviv ve Dublin gibi kent örneklerinde çok rahatlıkla gözlemlenebilir. 'Yüz yüze' iletişime yönelik artan ihtiyaç ile birlikte bilgi ekonomisinin genişlemesi (Storper and Venables, 2004), büyük kent çekirdek etrafında hinterlandındaki alanlarda küçük kentsel toplulukların genişleme sınırlayabilir de.

Yeni Kentlerin Kurulması

Yeni yerleşim kümeleri karmaşık bir sulama sisteminin çalışması gibi ortak faaliyetlerin koordinasyonunu kolaylaştırmak için biçimlendirilmiş olabilir (Fedick, 1997). Modern öncesi toplumlarda, kentsel ve kırsal yerleşme kümeleri ortak bir geleneği paylaşan gruplardan oluşurdu ve genellikle bir manastır veya bir kale etrafında gelişirdi (Aston, 1999). Modern toplumlarda ise yeni kentler kurulmasına yol açan faktörler aşırı kalabalığın 'itilmesi' ve işletilebilir kaynakların 'çekilmesi' ile etkili olmaktadır (Galantay, 1975). Eski kent merkezlerinin etrafında kümelenen, genellikle uydu kentler biçiminde ortaya çıkan biçimlenmeler artık piyasa güçlerinin ya da politik güçlerin etkisiyle, yerel ya da merkezi yönetimlerin eliyle ve 'tersine' bir süreç yaşanmasına yol açmıştır.

KÜMELENME VE KENTSEL BÜYÜME

Genellikle periferik kasaba ve kentleri birbirinden ayıran büyük mesafeler gündelik git-gel mesafesindeki uygun iş olanaklarını sınırlamaları yanı sıra muhtemel bölge-içi eğitim ve rekreasyonel altyapıların yoksunluğunu da ortaya çıkarmaktadır. Tersine, istihdam olanaklarını genişletmek kentleri bir kümenin parçası olmaya ve hatta ekonomik bunalımlar sırasında dışa göçü sınırlamaktadır (Portnov and Erell, 2001). Kümelenmenin diğer büyüme artırıcı avantajı göçmenlerin destinasyonlarını seçmek için eğilimlerinden kaynaklanıyor olabilir: İlki yerleşim kümeleri arasında ve ikincisi de, tercih edilen bir kümede tek tek yerleşmeler arasında.

Yerleşime yönelik karar verme süreçlerinde, firmalar ve bireysel girişimciler izole yerleşim kümelerini tercih edebilirler. Bu kümeler içinde, onlar izole kasabalardan ya da kentlerden daha fazla kalifiye işgücü ve tüketiciler bulunabilir. Her yerde, ama özellikle seyrek nüfuslu alanlarda, bireysel kentsel yerler küçük olma ve birbirinden uzaklaşma eğilimindedir, bu ise orada yaşayanlar için istihdam olanakları ve altyapılar açısından bir 'güvenlik ağı' sağlayabilir (Portnov and Erell, 2001).

Bununla birlikte, kentsel yerleşmenin yoğunluğu bir kez bile olsa belli bir eşğin üstünde artmışsa, kalabalığı teşvik ettiğinden ve yığılmanın yetersiz ekonomik büyümesini artırdığından ek ya da yeni kentsel alanların kurulması hepsi için zararlı olabilir (Weber, 1909; Krugman, 1999; Fujita et al., 2001).

2. Sonuç

Christaller'in (1933) Merkezi Yer Kuramı'ndan Doxiadis'in Ecumenopolis'ine kadar, günümüzde gelişme süreçleri sadece yerleşimsel dışsallıklarla değil, bir yerleşmenin merkeziliğiyle de

bağlantılıdır. Kentsel ya da bölgesel gelişme üzerinde kümelenmelerin ya da yığışmaların etkisi aynı değildir ve daima da olumlu değildir. Yığılma fonksiyonu, yoğunlaşmanın ve yığışmanın disekonomikliği, dışsal ve içsel güçler ve dinamikler, nüfus, göç gibi etmenlerin etkisiyle 'yığılma/yığışma-temelli' yaklaşımlar 'küme-temelli' yaklaşımla yer değiştirilmesini zorunlu kılmıştır.

Bir yığışma merkezden dışa doğru bir yayılmayı anlatsa da, coğrafik yöreyle bu yayılma alanları arasındaki 'sökük', buradaki yerleşmeleri bir yığışmanın hem içinde hem de dışında bırakabilir (Cheshire and Hay, 1989; Karlsson and Olsson, 2006). Burada önemli olan nokta, bu söküğün kapatılmasından çok, neyle yama yapıldığı üzerinedir. Yani kentleşme dinamiklerinin yıkıcı, yok edici ve çoğaltan etkisiyle çevresini, kırsalı, kıt doğal kaynakları da tüketerek bu boşluğu doldurma güdüsünün egemenliğinin, günümüz politikalarındaki egemenliği de devam ettikçe, gelecekte sadece bir bütünleşmeden değil, duvarlaşmadan ya da surlaşmadan bahsetmek mümkün olacaktır.

Giderek daha fazla yaklaştığımız bir "ecumenopolis"e doğru yerelin küreselle olan kavgası süregitmekte ve yerleşmeler köyden aldığı genetik harçlarını unutarak daha da azmanlaşmakta ve çevresini yıkararak, bozarak ya da yok ederek daha da dramatik bir biçimde büyümektedir. Böyle ve bu hızda giderse geleceğin kenti ya da yerleşmesi kent-bölgeyi de aşan bölge-kentleri olacak gibi görünmektedir. Belki de, sürdürülebilirlik de işte tam bu noktada anlamını kaybetmektedir. Yani süreklilik gösteren bir yığınlaşmış kentleşme biçimi, sürdürülebilir olmayan bir çevre anlamına da gelecektir. Yarına ne kalacaksa?

Kaynaklar

- Andersson M., Gråsjö U. and Karlsson, C. (2006). "Industry R&D Location – the Role of Accessibility to University R&D and Institution of Higher Education," Centre of Excellence for Science and Innovation Studies (CESIS) Working Paper No.68, Royal Institute of Technology, Stockholm/Jönköping, Sweden.
- Aston, M. (1999). *Interpreting the Landscape: Landscape Archaeology and Local History*, London: Routledge.
- Beckmann, M. J. (1968). *Location Theory*, NY: Random House.
- Boddy, M. (2000). "Technology, Innovation, and Regional Economic Development in the State of Victoria," *Environment and Planning C: Government and Policy*, 18(3), 301-319.
- Cheshire, P. C. and Hay, D. G. (1989). *Urban Problems in Western Europe: An Economic Analysis*. London: Unwin Hyman.
- Christaller, W. (1933) (1966 English edition). *Central Places in Southern Germany*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Inc.
- city-population.de. (2016). Major Agglomerations of the World, <http://www.citypopulation.de/world/Agglomerations.html>.
- Fedick, S. L. (1997). "Settlement," in P.Oliver (ed.), *Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World*, Oxford: Cambridge University Press, pp. 170-172.
- Felsenstein, D. and Portnov, B. A. (eds.). (2005). *Regional Disparities in Small Countries*, Heidelberg etc.: Springer Verlag.
- Fujita, M. and Mori, T. (1997). "Structural Stability and Evolution of Urban Systems," *Regional Science and Urban Economics*, 27, 399-442.
- Fujita, M., Krugman, P., and Venables, A. J. (2001). *The Spatial Economy: Cities, Regions, and International Trade*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Galantay, E, Y. (1975). *New Towns: Antiquity to the Present*. NY: Braziller.
- Gordon, I. and McCann, P. (2000). "Industrial Clusters: Complexes, Agglomeration and/or Social Networks?" *Urban Studies*, 37(3), 513-532.
- Hartshorn. T. A. (1992). *Interpreting The City: An Urban Geography*. 2nd Edition John Wiley & Sons INC, NewYork.
- Henry, M. S., Barkley, D. L. and Shuming B. (1997). "The Hinterland's Stake in Metropolitan Growth: Evidence from Selected Southern Regions," *Journal of Regional Science*, 37(3), 479-501.

- Isard, W. (1956). *Location and Space-Economy: A General Theory Relating to Industrial Location, Market Areas, Land Use, Trade, and Urban Structure*. Cambridge, MA: The M.I.T. Press.
- Karlsson, C. and Olsson, M. (2006). "The Identification of Functional Regions: Theory, Methods, and Applications," *Annals of Regional Science*, 40(1), 1–18.
- Krugman, P. (1999). "The Role of Geography in Development," *International Regional Science Review*, 22(2), 142-161.
- Lösch, A. (1938) (1971 English Edition). *The Economics of Location*. New Haven and London: Yale University Press.
- Lowry, I. S. (1990). "Supplement: Resources, Environment, and Population: Present Knowledge, Future Options," *Population and Development Review*, 16, 148-176.
- McNiven C, Puderer, H. and Darryl, J. (2000). "Census Metropolitan Area and Census Agglomeration Influenced Zones (MIZ): A Description of the Methodology," *Geography Working Paper Series No. 2000-2*, Statistics Canada.
- Mera, K. (1995). "Polarization and Politico-Economic Change: A Reflection on the Japanese and U.S. Cases," *Papers in Regional Science*, 74(1), 175-185.
- Parr, J. B. (2004). "The Polycentric Urban Region: A Closer Inspection," *Regional Studies*, 38(3), 231-240.
- Parr, J. B. (2004). "Economies of Scope and Economies of Agglomeration: The Goldstein Gronberg Contribution Revisited," *The Annals of Regional Science*, 38(1), 1-11.
- Partridge, M., Bollman, R. D., Olfert, M. R. and Alasia, A. (2007). "Riding the Wave of Urban Growth in the Countryside: Spread, Backwash, or Stagnation?" *Land Economics*, 83(2), 128-152.
- Pastor, M., Dreier, P., Grigsby III, J. E. and Lopez-Garza, M. (2000). *Regions that Work: How Cities and Suburbs can Grow Together*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Portnov, B. A. (2006). "Urban Clustering, Development Similarity, and Local Growth: A Case Study of Canada," *European Planning Studies*, 14(9), 1287-1314.
- Portnov, B. A. and Erell, E. (1998). "Clustering of the Urban Field as a Precondition for Sustainable Population Growth in Peripheral Areas: The Case of Israel," *Review of Urban and Regional Development Studies*, 10(2), 123-141.
- Portnov, B. A. and Erell, E. (2001). *Urban Clustering: The Benefits and Drawbacks of Location*, Aldershot: Ashgate.
- Portnov, B. A., Erell, E., Bivand, R. and Nilsen, A. (2000). "Investigating the Effect of Clustering of the Urban Field on Sustainable Growth of Centrally Located and Peripheral Towns," *International Journal of Population Geography*, 6, 133-54.
- Puga, D. (1999). "The Rise and Fall of Regional Inequalities," *European Economic Review*, 43(2), 303-334.
- Roberts, B. K. (1996). *Landscapes of Settlement; Prehistory to the Present*. Routledge, New York.
- Rogerson, C. M. (1998). "High-technology and Infrastructure Development: International and South African Experiences," *Development South Africa*, 15(5), 875-905.
- Roper, S, and Grimes, S. (2005). "Wireless Valley, Silicon Wadi and Digital Island -- Helsinki, Tel Aviv and Dublin and the ICT Global Production Network," *Geoforum*, 36 (3), 297-313.
- Schweitzer, F. and Steinbink, J. (1997). "Urban Cluster Growth: Analysis and Computer Simulation of Urban Aggregations," in F. Schweitzer (ed.), *Self-organization of Complex Structures: From Individual to Collective Dynamics*, London: Gordon and Breach, pp. 501-518.
- Shilton, L. and Stanley, C. (1999). "Spatial Patterns of Headquarters," *Journal of Real Estate Research*, 17(3), 341-64.
- Storper, M. and Venables, A. J. (2004). "Buzz: Face-to-face Contact and the Urban Economy," *Journal of Economic Geography*, 4(4), 351-370.
- TÜİK, (2016). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*, TÜİK, Ankara.

- Walcott, S. M. (1999). "High-tech in the Deep South: Biomedical Firm Clusters in Metropolitan Atlanta," *Growth and Change*, 30(1), 48-74.
- Weber, A. (1909) (1929 reprint). *Theory of the Location of Industries*, Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Wellar, B. (1982). "Urban Impact Assessment in Public Policy Process: The Canadian Record, 1968-1982," *Canadian Journal of Regional Science / Revue Canadienne des Sciences Regionales*, 1, 39-65.
- Wellar, B. (1988). "Review and Recommendations: Definitions and Concepts of Urban Centers, Population Thresholds, and Proximity/Accessibility to Services as Criteria for Determining Tax Benefit Eligibility," Ottawa: Department of Finance, Task Force on Tax Benefits for Northern and Isolated Areas.